

การพัฒนาและทดสอบสื่อประสมในการสอนทันตสุขศึกษาสำหรับผู้ดูแลเด็ก
อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

นางสาว อูมาพร คงสกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาทันตกรรมสำหรับเด็ก ภาควิชาทันตกรรมสำหรับเด็ก

คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ISBN 974-14-2710-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT AND TESTING OF MULTIMEDIA IN DENTAL HEALTH EDUCATION FOR
PRESCHOOL DAY-CARE PERSONNEL IN JATURAPAKPIMAN DISTRICT, ROIET PROVINCE

Miss Umaporn Kongsakul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science Program in Pediatric Dentistry

Department of Pediatric Dentistry

Faculty of Dentistry

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

ISBN 974-14-2710-7

Copyright of Chulalongkorn University

490839

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การพัฒนาและทดสอบสื่อประสมในการสอนทันตสุขศึกษาสำหรับ
ผู้ดูแลเด็ก อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

โดย

นางสาว อูมาพร คงสกุล

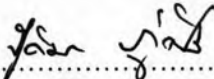
สาขาวิชา

ทันตกรรมสำหรับเด็ก

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ ทันตแพทย์หญิง พรพรรณ อัสวาณิชย์

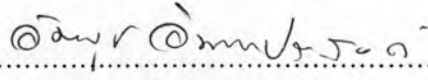
คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

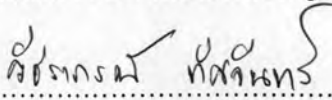
..... คณบดีคณะทันตแพทยศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทันตแพทย์หญิง จิตติมา ภูศิริ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทันตแพทย์หญิง รุจิรา เฟื่อนอัยกา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ทันตแพทย์หญิง พรพรรณ อัสวาณิชย์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ทันตแพทย์หญิง อัมพูน อินทรประสงค์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ทันตแพทย์หญิง วัชรารัตน์ ทัดจันทร)

อุมาพร คงสกุล : การพัฒนาและทดสอบสื่อประสมในการสอนทันตสุขศึกษาสำหรับผู้ดูแลเด็ก อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด. (DEVELOPMENT AND TESTING OF MULTIMEDIA IN DENTAL HEALTH EDUCATION FOR PRESCHOOL DAY-CARE PERSONNEL IN JATURAPAKPIMAN DISTRICT, ROIET PROVINCE) อ. ที่ปรึกษา : อาจารย์ ทันตแพทย์หญิง พรพรรณ อัครวานิชย์, 90 หน้า. ISBN 974-14-2710-7.

ฟันผุในเด็กก่อนวัยเรียนของประเทศไทยมีแนวโน้มที่สูงขึ้น ในขณะที่ผู้ปกครองนิยมให้เด็กเข้ารับการดูแลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนั้นผู้ดูแลเด็กในศูนย์จึงมีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพของเด็ก งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสื่อการสอนทันตสุขศึกษาสำหรับผู้ดูแลเด็กที่จัดทำขึ้นในรูปแบบวีดิทัศน์และแผ่นพับ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องฟันผุ อาหารที่ทำให้เกิดฟันผุ ลักษณะของฟันสะอาด และวิธีการแปรงฟันในเด็กก่อนวัยเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 92 คน อายุ 24-52 ปี โดยทดสอบความรู้ทางทันตสุขศึกษาด้วยแบบทดสอบชนิดปรนัยแบบคู่ขนานก่อนและหลังการใช้สื่อ จำนวน 15 ข้อ และประเมินความพึงพอใจต่อสื่อด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า

ผลการศึกษาพบว่า สื่อประสมมีประสิทธิภาพ 75/73 ดรรชนีประสิทธิผล 0.508 ผู้ดูแลเด็กได้คะแนนความรู้ทางทันตสุขศึกษาก่อนการใช้สื่อเฉลี่ยร้อยละ 55.40 และได้คะแนนหลังการใช้สื่อเฉลี่ยร้อยละ 78.07 สื่อประสมทำให้ผู้ดูแลเด็กมีความรู้เพิ่มมากขึ้นภายหลังการใช้สื่ออย่างมีนัยสำคัญ ($P < 0.001$) คะแนนความรู้หลังการใช้สื่อมีความสัมพันธ์เชิงเส้นในทิศทางตรงกันข้ามกับอายุ ($P < 0.05$) และอายุการทำงานของผู้ดูแลเด็ก ($P < 0.01$) ในขณะที่คะแนนความรู้ก่อนการใช้สื่อไม่มีความสัมพันธ์กับอายุ อายุการทำงาน และระดับการศึกษาของผู้ดูแลเด็ก นอกจากนี้ผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจต่อสื่อในระดับมาก เนื่องจากสื่อมีสาระประโยชน์ มีคำอธิบายที่ง่ายต่อการเข้าใจ และมีการนำเสนอที่น่าสนใจ

ภาควิชา ทันตกรรมสำหรับเด็ก
สาขาวิชา ทันตกรรมสำหรับเด็ก
ปีการศึกษา 2549

ลายมือชื่อนิสิต อ.อุมาพร คงสกุล
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา กอภรณ์ อัครวานิชย์
.....

4776135432 : MAJOR PEDIATRIC DENTISTRY

KEY WORD: DENTAL HEALTH EDUCATION / EDUCATIONAL MULTIMEDIA / PRESCHOOL CHILD / PRESCHOOL DAY-CARE PERSONNEL

UMAPORN KONGSAKUL : DEVELOPMENT AND TESTING OF MULTIMEDIA IN DENTAL HEALTH EDUCATION FOR PRESCHOOL DAY-CARE PERSONNEL IN JATURAPAKPIMAN DISTRICT, ROIET PROVINCE. THESIS ADVISOR : PORNPUN ASVANIT, 90 pp. ISBN 974-14-2710-7.

The incidence of early childhood caries in Thailand is increasing. Meanwhile, the parents tend to send their young children to the day-care centers therefore the day-care personnel play important roles in dental health care of the preschool children. The purpose of this study was to test the efficiency and effectiveness of the designed dental health educational multimedia package for preschool day-care personnel. The package comprised of 3 videos and one pamphlet with the content of dental caries, cariogenic food, the appearance of clean teeth and the tooth brushing method for preschooler. The designed multimedia was tested in the 92 personnel, aged between 24-52 years old, in preschool day-care centers of Jaturapakpiman District, Roiet Province. Fifteen questions of pre- and post-test parallel questionnaires were developed to test the knowledge of the participants. The satisfaction of the designed media was also evaluated by rating scale questionnaire.

The media efficiency was 75/73 and effectiveness index was 0.508. The average pre- and post-test scores were 55.40% and 78.07% respectively. Following a single viewing of the media, the day-care personnel significantly improved their dental health knowledge (P<0.001). The post-test scores were significantly reversing related with age (P<0.05) and duration of work (P<0.01). On the contrary, the pre-test scores had no relation with age, duration of work and level of education. The participants rated highly satisfaction on knowledgeable contents of the media, simple words of narration, easy understanding and proper format of presentation.

Department of Pediatric Dentistry
Field of study Pediatric Dentistry
Academic year 2006

Student's signature *Umaporn Kongsakul*
Advisor's signature *Asvanit*

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ทันตแพทย์หญิง พรพรรณ อัครวานิชย์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาสละเวลาดูแล ให้คำแนะนำ และตรวจทานแก้ไข ตลอดจนถึงแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ยิ่งจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ทันตแพทย์หญิง อัมพช อินทรประสงค์ และรองศาสตราจารย์ ทันตแพทย์หญิง วัชรภรณ์ ทักษจันทร์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และพิจารณาตรวจแก้ไขเนื้อหาของสื่อประสมและแบบทดสอบ

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ไพพรรณ พิทยานนท์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา และข้อชี้แนะทางด้านสถิติในการวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่ฝ่ายทันตสาธารณสุข ฝ่ายเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน โรงพยาบาลจตุรพักตรพิมานทุกท่าน และคุณ กนก บุญเลิศ สำหรับการสนับสนุน ประสานงาน และช่วยจัดการอบรม ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอบพระคุณผู้ดูแลเด็กทุกท่านที่สละเวลาร่วมกันพัฒนาสื่อในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณทันตแพทย์หญิง เยวพา จันทรบุตร และเจ้าหน้าที่งานทันตสาธารณสุข โรงพยาบาลโพหนอง สำหรับการประสานงานและช่วยจัดเก็บข้อมูลในการพัฒนาแบบทดสอบความรู้

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่สนับสนุนทุนวิจัยบางส่วน คุณ รอง สายชุ่มดี และนิสิตทันตแพทย์ชั้นปีที่ 5 ปีการศึกษา 2547 คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำหรับความเหนื่อยยากในการช่วยจัดทำสื่อวีดิทัศน์ และแผ่นพับจนสำเร็จ

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอแสดงความระลึกถึงพระคุณของบิดา และมารดา ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของลูก รวมทั้งน้องสาว ที่คอยช่วยเหลือ และให้กำลังใจเสมอมา

คุณงามความดีและประโยชน์อันเกิดจากงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ผู้มีพระคุณทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. คำถามการวิจัย.....	2
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
4. สมมติฐานการวิจัย.....	3
5. กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
6. ขอบเขตของการวิจัย.....	4
7. ข้อตกลงเบื้องต้น.....	4
8. คำสำคัญ.....	4
9. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
10. ข้อจำกัดของการวิจัย.....	5
11. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
12. อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขป้องกัน.....	6
13. ปัญหาจริยธรรม.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
1. โรคพินสุในเด็กเล็ก.....	7
1.1 คำจำกัดความและความสำคัญ.....	7
1.2 สภาวะทันตสุขภาพของเด็กก่อนวัยเรียน.....	8
1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรคพินสุในเด็กเล็ก.....	9
1.4 การป้องกันโรคพินสุในเด็กเล็ก.....	12

	หน้า
2. การให้ทันตสุขศึกษา.....	14
2.1 พฤติกรรมสุขภาพ.....	14
2.2 สื่อการสอนทันตสุขศึกษา.....	16
3. ผู้ดูแลเด็ก.....	18
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	21
1. รูปแบบการวิจัย.....	21
2. ประชากร.....	21
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	22
4. วิธีดำเนินการวิจัย.....	24
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	25
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	25
7. งบประมาณ.....	27
8. การบริหารการวิจัย.....	28
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	29
1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	29
2. ประสิทธิภาพของสื่อ.....	31
3. ประสิทธิภาพผลของสื่อ.....	31
3.1 ดรรชนีประสิทธิผล.....	31
3.2 เปรียบเทียบคะแนนความรู้ก่อนและหลังการใช้สื่อ.....	31
4. รายละเอียดการเลือกคำตอบในแบบทดสอบ.....	35
5. การวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับคะแนนความรู้ของผู้ดูแลเด็ก.....	41
6. ผลจากแบบสอบถามความคิดเห็นต่อสื่อ.....	41
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	46
1. สรุปผลการวิจัย.....	46
2. อภิปรายผลการวิจัย.....	46
3. ข้อเสนอแนะ	53

	หน้า
รายการอ้างอิง.....	54
ภาคผนวก.....	62
บทวิดิทัศน์เรื่องที่ 1.....	63
บทวิดิทัศน์เรื่องที่ 2.....	67
บทวิดิทัศน์เรื่องที่ 3.....	71
แผ่นพับ.....	78
แบบทดสอบความรู้ก่อนการใช้สื่อ.....	79
แบบทดสอบความรู้หลังการใช้สื่อ.....	81
แบบสอบถามความคิดเห็นต่อสื่อ.....	83
ผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์.....	87
ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการวิจัย.....	88
เอกสารยินยอมเข้าร่วมการวิจัย.....	89
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	90

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 เนื้อหาของแบบทดสอบความรู้.....	23
ตารางที่ 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง.....	31
ตารางที่ 3 คะแนนความรู้ของผู้ดูแลเด็กก่อนและหลังการใช้สื่อ.....	32
ตารางที่ 4 ค่าสถิติในการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ก่อนและหลังการใช้สื่อ.....	33
ตารางที่ 5 ร้อยละของการเลือกคำตอบในแบบทดสอบ.....	35
ตารางที่ 6 ผลการสอบถามความคิดเห็นต่อสื่อวีดิทัศน์เรื่อง ฟันผุดูไม่ยาก ตอนที่ 1.....	42
ตารางที่ 7 ผลการสอบถามความคิดเห็นต่อสื่อวีดิทัศน์เรื่อง ฟันผุดูไม่ยาก ตอนที่ 2.....	42
ตารางที่ 8 ผลการสอบถามความคิดเห็นต่อสื่อวีดิทัศน์เรื่อง ฟันสะอาด ตอนที่ 1.....	43
ตารางที่ 9 ผลการสอบถามความคิดเห็นต่อสื่อวีดิทัศน์เรื่อง ฟันสะอาด ตอนที่ 2.....	43
ตารางที่ 10 ผลการสอบถามความคิดเห็นต่อสื่อวีดิทัศน์เรื่อง การแปรงฟันในเด็กก่อนวัยเรียน ตอนที่ 1.....	44
ตารางที่ 11 ผลการสอบถามความคิดเห็นต่อสื่อวีดิทัศน์เรื่อง การแปรงฟันในเด็กก่อนวัยเรียน ตอนที่ 2.....	44
ตารางที่ 12 ผลการสอบถามความคิดเห็นต่อสื่อแผ่นพับ ตอนที่ 1.....	45
ตารางที่ 13 ผลการสอบถามความคิดเห็นต่อสื่อแผ่นพับ ตอนที่ 2.....	45

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 จำนวนผู้ดูแลเด็กจำแนกตามอายุ.....	30
ภาพที่ 2 จำนวนผู้ดูแลเด็กจำแนกตามอายุการทำงาน.....	30
ภาพที่ 3 ระดับการศึกษาของผู้ดูแลเด็ก.....	30
ภาพที่ 4 จำนวนผู้ดูแลเด็กจำแนกตามคะแนนความรู้ที่ได้.....	32
ภาพที่ 5 คะแนนความรู้ของผู้ดูแลเด็กรายบุคคล.....	33
ภาพที่ 6 คะแนนความรู้ของผู้ดูแลเด็กรายบุคคล เรียงลำดับตามคะแนนก่อนการใช้สื่อ จากน้อยไปหามาก.....	34